ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ԲԻԶԱՆԹՈՒ ՓԷՋԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ եւ Թէ գաւառաց համար

Տարեկան	7 մէճիտ
Վեցամսեայ	3 1/2 »
Եռամսեայ	2 »
Օտար երկիրներու համար	40 ֆր.
Վեցամսեայ	20 »
Եռամսեայ	10 »

Թղթատարի նախքը մեր վրայ, բաց ի Բօսֆոր Լօքալէն։

Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'ընդունուի՝ 115 ղրուշի փուլն 100 ղրուշի հաշուով։

Նամակները կ'ուղղուին առ ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ

38, Պապը Ալի Ճատէսի, Կ. Պոլիս

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

„پوزانتيون“

ارمنجه يومى وسياسى غزته

صاحب امتياز ومدير مسؤلى

پوزانت كچيان

مطبعه و اداره خانه‌سى باب عالى جاده‌سنده ۳۸ نومرولى دائره خصوصه‌دده

PUZANTION

Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire

Directeur-Propriétaire

PUZANT KÉTCHIAN

Bab Aali Djaddéssi, No. 38.

CONSTANTINOPLE

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 31 | ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1896 | (Հ. 21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ) | 16 ՐԼՃՂԳ 1314 | Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 31

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏ. 9/21, 1896

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ԻՆՉ ԿԸՆԵՆ ՄԵՐ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐԸ

«Ինչ կընեն մեր քահանաները»։ —Ա՛ս կը հարցնենք մեզ մեզի, երբ աչքի առջեւ բերնենք մեր չուրջ տիրող խեղճութիւնները, — հիւանդներն, աւետ հոգի կարօտներն, որքերն ու որբեւայրիներն, որոց վիճակն եթէ ոչ բարւոքելու գէթ թեթեւցնելու համար ապրիչն անդիւնի այնքան փափաքներ, այնքան հոգածութիւններ կը ցուցուին մերթ ընդ մերթ։

Մինէ կը վայլէ՞ որ մեր քահանաները միայն իրենց գլխուն ճարը նային, և ուրիշ բան չմտածեն։ Մինէ քահանաներուն պաշտօնը միայն պատարագել, խոստովանցնել, կամ թաղե՞լ է։ Ա՛յս սոսկ կրօնային ծէսերէ զատ, մինէ կարգ մը մարդասիրական պաշտօններ չունի՞ն, զոր հաստատած է Քհանայապետն, զոր նուիրագործած է Եկեղեցին իր դարաւոր ընթացքին մէջ, և զոր Մարդկութեան խիղճն իսկ պարտ կը դնէ կրօնի պաշտօնեաներուն վրայ։

Ինչ մը անդին վառնայէ նամակ մը հրատարակած ենք, որով կը պատմուի թէ աչխարհիկներէն ծայրէն ի ծայր եկած միսիոնարուհի մը Փուլկարիոյ այն քաղաքին մէջ հիւանդներուն, տառապեալներուն խեղճութիւնները դարմանելու համար կաչխատի, հազար կտոր կըլայ եղեր։ Գրօնը, կրծնաւորի պաշտօնն երբ այս օտարազգի աղջկան սիրտն ա՛յս աստիճան կը չարժէ, և այնքան հեռիները կը տանի խեղճերուն օգնութեան, մեր քահանաները հրնա՞ն մինէ անտարբեր ըլլալ իրենց աչքին տակ պարզուող կարօտութեան և թշուառութեան տեսարաններուն՝ արդի ձմրան մէջ։

Տեսե՛ք բողոքական եկեղեցականներն, այր թէ կին, ինչպէս իրենց համար ամենամեծ գործ կը սեպեն բարեգործութիւնն, երբ ապետ մը պատահի, —երկրաչարժ, սով, նաւաբեկութիւն, կռիւ, հրդեհ, ևն։ Գթութեան մէ յմէկ առաքեալ կը հանդիսանան. կը վազեն ուր որ թշուառութիւններ կան սփոփելու։ Իրենց թեւին մէջ գտնուող խեղճերն, հիւանդներն, արկածեալներն արդէն յոյսի յանուանէ կը ճանչեն. Զանոնք իրենց ընտանիքին անդամները կը սեպեն գրկելէ։ Սա՛ եկայեկէն, կը մխիթարեն, և կը գտնեն միջոցներ, բարերար ձեռքեր, իրենց հայրաբար, եղբայրաբար հոգանաւորած խեղճերուն կարօտութիւնները դարմանելու համար։ Բողոքականները խոստովանանք չունին. բայց բողոքական եկեղեցականներ խոստովանաբար գիտեն շատ մը տառապեալներու վիճակն, որք իրենց թշուառութիւնը չեն կրնար հրապարակել, որք չեն կըրնար աչխատիլ և մուրալու կամ չունին։ Ինչ շատ ամէն եկեղեցական իր ձեռքին տակ ունի այնպիսի խեղճեր որոց օգնութիւն հասցնելը, զորանք մխիթարել իրեն նուիրական պարտաւորութիւն կը սեպէ։

Եւ մինէ եկեղեցականի պաշտօնն իր այս վսեմագոյն նպատակութիւնովն ըմբռնելու մտքին տալ՞ երբեք կամ՞ բողոքական և հռոմէական եկեղեցականութեանց միջեւ։

Երբեմն դժեղիկ բաբեգործական հաստատութիւններու և ձեռնարկութիւններու իր անունը կցած է հռոմէական կղերն Եւրոպայի մէջ, Ամերիկայի մէջ, ուր որ կաղմակերպեալ վիճակ մ'ունի, ու մինչեւ իսկ հեռաւոր վայրերնի տեղեանք, ուր ա՛չ միայն Քրիստոնէական առաքելներն այլ և գաղաքակրթութեան ոահվիրաներն հանդիսացեր են հռոմէական միսիոնարք ու մայրապետք։

* * *

Ինչո՞ւ համար մեր եկեղեցականութիւնը չուզէ ըմբռնել իր պաշտօնին մարդասիրական բարձրագոյն նչանակութիւնը։ Մեր քահանաներն ալ ինչո՞ւ համար անհրաժեչտ պարտաւորութիւն մը չեսպչեն հիւանդները, ցաւագարները, տառապեալներն այցելել, մխիթարել, փոքր ի շատէ գաղման մը գրաւելու համար ասդին անդին խոնարհ և հիւանդներուն համար ձրի բժիչկ և դեղ ճարել, և նոյն դիչերն անօթի անցուներլու հարկադրուած ընտանիքին համար մէկ-երկու քիլօ հաց, դիմացն եւած առաչին փուռէն, կամ առաչին ծանօթէն մուրալով, փոխ առնելով։

Մեր քահանաներն, իբրեւ ա՛մուսնացած եկեղեցականութիւն, բնական կերպիւ հոգեւոր հովիւներն են ընտանիքներուն։ Տէղ տեղ Ազգապահանմաներու գոյութիւնն ամենեւին չազատեր քահանայութիւնն իր այն արքազան պաշտօնէն որ գէթ ի վեր է քան ամէն թաղային մարմնի կամ կազմակերպութիւն։ Մ'նայ որ, քահանայք նիւթական նպաստի միջոցները դիւրացնելով միայն չէ որ օգտակար կրնան հանդիսանալ։ Աչխարհիկ կնանքի իրենց փորձառութեամբ կրնան լաւ խորհրդատուներ ըլլալ փորձութեան մէջ գտնուող չատ մ'ընտանիքներու. կընան պաչտպաններ գտնել վողոջը ձեռացած տղաքներուն, քալլերել այրիներն իրենց մայրական պաշտօնն համբերութեամբ, արիութեամբ կատարելու, համեստ և պատուաւոր աչխատութեամբ ապրուստ հայթայթել յետին աղքատութեան մէջ ինկած անոք անպաչտպան աղջիկներու ղորս լճշտութիւնը կրնայ վտանգել, ևն. ևն։

Աւասիկ ճչմարտապէս Աւետարանական ըմբռնումը քահանայութեան պաշտօնին։ Բայց մեք ինչ կը տեսնենք մեր չուրջը։ Մեր քահանաներն, հաղուագիւտ բացառութեամբ, իրենց ծուխերը միայն կը ճանչնան։ Ես կը ցաւինք ըսել թէ իրենց ծուխերուն մէջէն ալ գրեթէ մին Աչխ մեծագոյն քաղաքաց թէ առևտրական և թէ ուրիշ տեսակէտներով։ Բացորոչապէս կրնայ ըսուիլ թէ առանց էդղրումէն անցնելու Արեւելք չկրնար հաղորդակցիլ Սև ծովու հետ, երբ համաօտագոյն ճամբան է կէս նպաստակի։ Բորմէ հետ կիւրոսի եւ Դարեհէի յաչողագոյ մայրաքաղաքներն եվրատի ու Տիգրիսի հովիտներէն, ուր էին երբեմն աչխարհահռչակ Բաբելոն, դեղակերտ Սեւլեւկիա (սելևկիացւոց առեն) և սիգապանծն Տիգրան (Սասանեանց գոռոզ ոստանը) փոխագրուեցան բուն իսկ Պարսկաստանի խորերը մերթ ի Սպահան, ի Դավրեժ և այժմ ի Թէհրան, էդղրումէ աւելի ևս կարեւորութիւն ստացած է գտնուելուն համար այն կարևոր ճամբուն վրայ որ կուղղուի այդ քաղաքներէն դէպի արևմուտք, որուն ամենեն աւելի մերձակէտն է Պոնտոսի անուանի մայրաքաղաքն Տրապիզոն, որ հակառակ իւր նաւահանգստին ի բնէ անյարմարութեանը՝ դեռ կարեւորագոյն դուռն է Արեւելքէ ու Արևմուտքէ յարաբերութեան։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ՏՐԱՊԻԶՈՆԷՆ ՑԴԱՒՐԻՉ

Բ.

Գիչէն որ ընտրուած է այժմ այս երկու քաղաքներու միջև կը բաժնուի երեք գլխաւոր մասի, երեքն ալ հաւասարապէս 10ական օր. այն է Տրապիզոնէն էրզրում, էրզրումէն Տիվէ, այդ վերջին կայանէն Դավրեժ։ Աւելորդ է ըսել թէ առաջին երկու բաժինները թուրքիոյ կը պատկանին, իսկ վերջինն Պարսկաստանի։ Տիվէ երկու տէրութեանց սահմանագլուխն վրայ մաքսային մեծ կայարան մը լինելուն կը պարտի իւր գոյութիւնն, եթէ ոչ ինքնին խիստ աննչան ատան մ'է, հազիւ գիւղէ մ'աւելի մեծ։ Երեսնորեայ այս ճանապարհը որ կերկարի Սև ծովու մեծագոյն նաւահանգիստէն մինչև Պարսկաստանի մեծագոյն քաղաքն, կը պարունակէ բազմաթիւ կարևոր կայարաններ ուր կարաւանները կը հանգչին. գիւղ, ատան կամ գիւղաքաղաք, որք գրեթէ միայն այդ կարաւանաց երթեւեկութեան չնորհիւն կանգնուն ու չէն կը մնան, ամենք ալ միայն այդ պատճառաւ ծնունդ առած են։ Իսկ նչանաւորագոյն քաղաքներն են, առանց ըսելու իսկ յայտնի է, էրզրում և Բարերդ, որոց նման յարմարաւոր դիրք չատ քիչ քաղաքներ ունին։ Լաւագոյն ընտրութիւն մը չեր կրնար ըլլալ տեւոյ մասին։ Բարերդ ճիշդ ձորոխի վրայ է որ դինքը երկու մասի կը բաժնէ, էրզրում համնուն դաչտին բուն իսկ կիզբոնն է, որ արևելից ու արևմտից մեծ պողոտային վրայ գտնուելուն չնորհիւն այնքան հռչակ հանած է հին, միջին և նոր պատմութեան մէջ՝ իբրև մին Աչխ մեծագոյն քաղաքաց թէ առևտրական և թէ ուրիշ տեսակէտներով։ Բացորոչապէս կրնայ ըսուիլ թէ առանց էդղրումէն անցնելու Արեւելք չկրնար հաղորդակցիլ Սև ծովու հետ, երբ համաօտագոյն ճամբան է կէս նպաստակի։ Բորմէ հետ կիւրոսի եւ Դարեհէի յաչողագոյ մայրաքաղաքներն եվրատի ու Տիգրիսի հովիտներէն, ուր էին երբեմն աչխարհահռչակ Բաբելոն, դեղակերտ Սեւլեւկիա (սելևկիացւոց առեն) և սիգապանծն Տիգրան (Սասանեանց գոռոզ ոստանը) փոխագրուեցան բուն իսկ Պարսկաստանի խորերը մերթ ի Սպահան, ի Դավրեժ և այժմ ի Թէհրան, էդղրումէ աւելի ևս կարեւորութիւն ստացած է գտնուելուն համար այն կարևոր ճամբուն վրայ որ կուղղուի այդ քաղաքներէն դէպի արևմուտք, որուն ամենեն աւելի մերձակէտն է Պոնտոսի անուանի մայրաքաղաքն Տրապիզոն, որ հակառակ իւր նաւահանգստին ի բնէ անյարմարութեանը՝ դեռ կարեւորագոյն դուռն է Արեւելքէ ու Արևմուտքէ յարաբերութեան։

Արդ բոլոր Պարսկաստանի պիտոյից բաւելու համար պէտք եղած եւրոպական բիւրատեսակ ապրանքները Տրապիզոնէն կը բեռցուին ուղտերու, և Դավրեժ կը պարպուին անցնելէ յետոյ Կարին-Տիվէ երեսնօրեայ երկայն դիծէն։ Ինչ կարեւորութիւն որ ունի Տրապիզոն իբրև ծովային պատուար այդ մեծ պողոտային կամ Ասիոյ արևմտեան մասին, անկէ աւելի կարևորութիւն ունի Դավրեժ, Աթրպատականի այդ ամուանի և ի հնուց անտի համբաւաւոր չահաստանն, որ առանց Քեչըբաչի յաչողագոյ այժմու ամուռնիատ ու արդուենից բնակավայրն լինելու, արդի մայրաքաղաքէն, ձմեռներն հազիւ 90 հազար բնակիչ ունեցող Թէհրանէն, չատ աւելի ճոխ, մեծ և հոյակապ քաղաք մ'է, զի ինքն է սիրտ ու կեդրոն ընդհանուր Պարսկաստանի վաճառականութեան ու տնտեսական չարժման։ Ինքն է որ կամբարէ արտասահմանէն եկած վաճառքներն, ապա կը ցրուէ զանոնք երկրին ամէն կողմն այլ և այլ ուղղութեամբ, իբրև սիրտ որ կը հաւաքէ և կը տարածէ արիւնը կենդանեաց բոլոր անդամները։

Ասկից դիւրին է հետևցնել թէ ի՛նչ պատճառաւ Տրապիզոնէն մինչ Դավրեժ անընդհատ կարաւանները իրարու կը յաչորդեն, որը մինչև իսկ 1000—1500 ական ուղտերէ կը բաղկանան։ Նոյնպես ինքնին կը հասկցուի այն կարեւորութիւնն որ ունի այդ ընդարձակ գիծ։ Զի հազարաւոր ուղտերու անընդհատ երթեւեկին մեծ կենդանութիւն և ոգևորիչ չարժում մը առաջ կը բերեն բնականաբար բոլոր այն գծին երկայնքը։ Ահա թէ ինչո՞ւ համար ըսինք որ բազմաթիւ գիւղեր, գիւղաքաղաքներ և առանիներ կամ ծնունդ առած են մի միայն այդ ճամբուն վրայ դանուելնէն կամ անոր չնորհիւ չէին ու կանդուն կը մնան։ Իբր օրինակ յիչենք միայն Գարաքիլիսէ ու Տիատինն որք պարզ գիւղային վիճակէ քիչ ժամանակի մէջ քաղաքի վերածեցան։ Ընդհակառակն այդ գծէն դուրս մնացած բազմաթիւ չնորհիւթիւններն խոպան անչքացան կամ անյայտացան ևն։ Ալաչկերտի կեդրոնը թօփրագ Դալէ դեռ մեկ-երկու տասնեակ տարի առաջ բաւական չէն չնորհքով քաղաք մ'էր, այժմ գիւղաքաղաք անուան հազիւ արժանի է, զի յիչեալ կարեւոր դծէն հեռի ինկած լինելով, Գարագիլիսէ առնոր յաչորդած է մի միայն իւր դիրքին չնորհիւ։

Բովանդակ այդ գծին ուղղութեամբը գտնուող գիւղերուն մէջ չկայ բան մը որ զբաղ չընէ, ոչ միայն մարդոց ու կենդանեաց ուտելիքներն այլ մինչև իսկ անասնոց աղտոտութիւնները, զի Պարսիկ ուղտապանները կը գնեն զանոնք վառելու համար։ Թերեւս չկայ աչխարհի վրայ դնորդ մը այնքան ուղիղ և կանոնաւոր վճարող որքան այդ ուղտապանները, այն գերազանց պատճառաւ սակայն զի առանց դրամն առնելու ոչ ինչ չեն տար անոնց, զի միայն ատոնք են որոց հետ կրնան այդպես վարուիլ տեղացիները։

Փոխադրութեան ծախքին գալով, ամենեն սովորական և ժամն սակագինն է կենդինարին (180 օխայնի) 600 ղրչ. վարձք Տրապիզոնէն դԹավրեժ։ Երբեմն սակայն մինչ 7-800 ղրչ. կը բարձրանայ այդ դումարն այն երեսնօրեայ ճանապարհին վրայ։ Ուրեմն, օրինակի համար, 800 ուղտէ բաղկացեալ մի կարաւան որ դնենք թէ կենդինարը 700 ղրչի վարձք սակարկած է, (800×700 =) 560,000 ղրչի. պատկառելի դումարն կըսանայ այդ 30 օթեւանին համար. գիտնալով թէ իւրաքանչիւր ըզաղ մէկ մկ կենդինար (գանթար) բեռ կը վերցնէ տովորաբար Արդ, այդ գումարին ամենամեծ մասը ճամպան կը ծախսուի բնականաբար և փոքր մասը միայն դուռ չակ կը մնայ ուղտի տէրերուն, որք տալերնի են ուղտապաններէն։ Զի այդ վերջիններն ծառաներ են բուն տէրերուն գով, որք խիստ քիչ անգամ կընկերանան իրենց ուղտերուն, այլ հարուստ ձեռնարկուներ լինելով կը նպտին Դավրեժ, կամ Խոյ, Ուրմիա ու Սալմաստ, եւ պէտք չէ մոռնալ թէ կարաւաններն իրարու կը յաչորդեն դրեթէ անընդհատ ու առնուազն մինչև 1500 ուղտ պարունակողներն ալ կան, իսկ վարձքի նուազագոյն սակագինն է 600 ղրչ. առ մէն մի կենդինար, որ սովորական չափն է իւրաքանչիւր ուղտի բեռան։

Հայուեցեք ուրեմն Տրապիզոնէն դԴավրեժ երկարող երեսնօրեայ մեծ պատհանին կենդանութիւնն ու կարեւորութիւնն, որուն համաօտ մէկ նկարագիրն է միայն զոր գծեցինք մենք։

Մի ուրիշ յօդուածով պիտի խօսինք թէ կարելի չէ՞ կարճել այդ ճանապարհն, և այդու նպաստաւորել ուրիշ քաղաքներ, գիւղաքաղաքներ և գիւղեր ալ, որք չեղալի կիյնան այն գծին վրայ։ ՍՄԲԱՏ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՊՈԼԻՍԷՆ ԴԱՂԹԱԾ ՀԱՅԵՐՈՒ

ՆԱՄԱԿ ՊՈՒԼԿՈՒՐԻԱՑԷՆ ԱՌ ԽՄԲԱԴՐՈՒԹԻՒՆ «ԲԻԶԱՆԴԻՈՆԻ»

Վառնա, 4 Դեկտ.

Նախորդ նամակիս (*) խոստացեր էի այս տեղի ազգայնոց խեղճութեան վրայ նոր տեղեկութիւններ հաղորդել ձեզ։

Պաչտօնական տեղեկութեան համեմատ, նչանակեր էի թէ միայն հոս Վառնայի մէջ 4,354 Հայեր արձանագրուած են իբրեւ ասուր հացի կարօտ։ Ա՛նանկ ալ գործ չունինք ըսի, անանկ ալ. գալի այս խեղճերուն մէկ մասը տեսնել՝ զանոնք հիւրընկալող յարկերուն տակ։ Ա՛յն 4,354 հոգիէն 690ը տեղատուրեր են քաղաքին Հին Հիւանդանոցին մէջ, 104ը քառանդինայի չէնքերուն մէջ՝ քաղաքէն դուրս։ Այս չէնքերուն համար պուլիար իչխանութիւնը վարձ չի պահանջեր։ Արդէն պահանջէր իսկ՝ տուողն ով պիտի ըլլար։ Օտարազգի մարդասէրներուն ողորմութիւնովը, 3,360 հոգիէ բաղկացեալ 853 հայ ընտանիքներու ալ բնակութիւն վարձուած է քաղաքին թաղերուն մէջ։ Ուրախալի բան մը եթէ կայ այնքան տլտմեցուցիչ պարագաներու մէջ, սա՛ է որ մերիները «վրագոյութիւն» չունին. քիչ շատ գործ մը գտնելնուն պէս, իրենց հացէն, հագուստէն կը կարեն, և բնական ծնունդ հանելերնուն վարձքը կը վճարեն, չնորհակալութեամբ ու երախտագիտութեամբ ճանապարհելով ուր որ անկ է թէ՛ն կարօտ չեն։ Աւուր հացի կարօտներուն տրուած նպաստն է օրական կէս նկանակ անճ գլուխ, և Նոյմ. 18/30էն ի վեր ապուր եփելու կարգաւանէն հաստատուեցաւ։ Այս ապուրը պիտի բռնէ թէ՛ ապուրի, թէ՛ հաստատ կերակուրի, թէ՛ թէյի և թէ խահուէի տեղ։ Նախախնամական կերակուր մը՝ այս ապուրն, այս անտանելի ցուրտին մէջ, որ չգիտէք ինչպէս կը սրէ մարդուն ախորժակը։ Գաղթականներուն մէջէն անոնք որ արհեստով խոհարար էին, ձրիապէս կ'աչխատին իրենց վիճակակից խեղճերուն ապուրն եփելու, որուն համար հին հիւանդանոցին բակին մէջ երկու խոշոր կաթսաներ հաստատուեցան։ Տեսայ այս խոհարարներէն մին։ Պահէն իր հագիսիկ մեհնուին նկարագիրէն կընայ որ՝ հասկնայ թէ ինչ ոգևորութեամբ կ'աչխատի։ Ամէն օր կաթսան մը միս ալ տալու համար կարգադրութիւն եղաւ։ Կը ցաւիմ ըսելու որ հիւանդացողներուն չատը գէչ կերպիւ հիւընդացած են. պատն իրենց ոսկրներուն մէջ թափանցեր է. արիւնախան փորհարութիւն մ'է կը սկսի որ՝ քոլերայի վորհարութեան պէս՝ կը ցամքացնէ կեանքին աղբիւրները։ Շատերուն ապաքինութիւնն անյուսալի է կ'ըսուի։ Մարդասիրական օգնութիւնները քիչ մը առա՛ջ սկսէին, չատ հոգիներ կը փրկուէին։ Ներկայ քիչ չատացող են։ Այսքանին ալ փառք կուտան, սպասելով օր մը իրենց տուները տեղերը դառնալու բարեբաստութեան, եթէ ալ էչկինան։

Հին հիւանդանոցին մէջ ու մնացած տուներու մէջ բնակած աւուր հացի կարօտ ազգայիններուն չաբաթն հազիւ 3 1/2 օր կերակուրի պէս բան մը պիտի կրնայ տրուիլ առժամապէս, կերակուր մը որուն մէջ ծնունդն ալ տեղ իր ներկայացուցիչն ունենայ։ Տուներու մէջ բնակածներն ամէն օր իրենց ընտանիքէն մէկը կը դրկեն Հին Հիւանդանոցն՝ հացի և ապուրի բաժինն ընդունելու։ Ամէն օրուան վառելիք ածուխն ալ նոյն օրը կը պրուի։ Օր. Ֆրէզիր անուն Բանասիրի մը խեղճերուն օրհնութեան կ'արժանանայ՝ երկնառաք, նախախնամական պաչտօն մը կատարելով հիւանդներուն, խեղճերուն, անօթիներուն մէջ։ Երեւակայեցէք որ այս մէկ աղջիկն է որ քիչ չատ ապրիչն անդիւն եկած նպատներ կը կազմակերպէ, հացն, ապուրն, ածուխը բաչխել կ'աչխատի, ու մեացած ժամանակն ալ հագուստեղէնը կը մտածէ։ Աստուած օրհնէ զինք։ Ասիկա միսիոնարուհի մ'է որ պատարներուն մէջ իր հոգեւոր պաշտօնն ի գործ դրեր է մարդասիրաբար, և ամէն ոք մեծ վստահութիւն ունի իր կարողութեան վրայ։ 41 հայ աղջիկներ կ'աչխատին՝ հագուստներ կարելու և կարկտելու։ Այս աղջիկներն ալ տեսայ։ Տխուր գէմքերնին մերթ ընդ մերթ կը պայծառանայ՝ քանի որ չուրեէ թէ իրենց նմաններուն կանակը տաքցնելու կ'աչխատին։ 13 հայ դերձակներ Հիւանդանոցին մէջ իսկ կ'աչխատին երիկ մարդու ձերմակեղէն և հագուստ պատրաստելու։ Կօչիկի գործը Վառնայի յոյն կօչկակարի մը տնօրէնութեան յանձնուած է, որ 31 հայ կօչկակար կը բանեցնէ այս նպատակաւ, որք չաբաթն երեք հարիւր զոյգ կարտագրեն։ Այս 31 կօչկակարներ 129 գաղթական ընտանիք կը ներկայացնեն։ Հիւանդանոցին մէջ ալ ուրիշ հայ կօչկակար կաչխատին։ Այս արհեստաւորներն օրական ընդունելնուն համար, աւուր հացի կարօտնելուն մէջ չեն գտնուիր, և իրենք զիրենք բարեբաստիկ կը սեպեն բաղդատմամբ միւսներուն։ Դիչեր և ցերեկ կաչխատին, զի այրեր, կիներ, տղաքներ, ամէնուն ալ հետ կօչիկներ պէտք են։ Պոլիսէն բերած ամառուան բարակ կօչիկին չատոնց անգործածելի դարձած է։

(*).— Հրատարակուած Բիւզանդիոնի Դեկտ. 5ի թիւով։

ՎԱՂՎԱԳՈՒՅՆ ԴՕԺԳՈՒԹ

ՅԱՕՆԿ

ՅՄՈՒԹՈՒՆ ՄՈՂՈՔ

ՀՂՕ ԲՅՕՐ

Միևչ-մինչև մեր ոտքերի տակ ընկած ձորափը չկարողացավ ինքնիրեն պահել իր գաղտնիքը, ու ես տեսա, որ ամբողջ ձորը լի է ոչխարներով, որոնք ուտում են ու ուտում, ուտում են ու ուտում, ինչպես որ ուտում է ամբողջ աշխարհը, ուտում է ու ուտում, ուտում է ու ուտում, ուտում է ու ուտում

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՒԱԾՈՅ

Մ. Ս. ՔԱՐԱՔԱՇԵԱՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԻ

(Թարգ. Գ. Ղ. Ալիշանի.) — Հատոր չորրորդ, էջ 2 մի—

Մեծ. Մ. Ս. Ղազարեան Ս. Ղազարոսի Մխիթարեան միաբանութեան անդամ, որ ի Վենետիկ տպագրեալ Հայկական Պատմութեան Մովսէս Խորենացւոյ ի 1865 թուականէն ի վեր հրատարակած էր նաեւ Ղեւոնդ Երէցի Պատմութիւնը, Ստեփանոս Տարօնեցւոյ Պատմութիւնը եւ Ստեփանոս Ասողիկի Պատմութիւնը, ներկայ տարի ալ հրատարակեց Ս. Ղազարոսի միաբանութեան Ս. Ղազարոսի տպարանին մէջ Վենետիկ, Հայկական Պատմութեան Ստեփանոս Օրբէլեան Սիւնեաց Եպիսկոպոսի, որ ի Վենետիկ տպագրեալ էր 1859 թուականին։ Ս. Ղազարոսի միաբանութիւնը, որ ի Վենետիկ հաստատուեցաւ 1717 թուականին, ունի ներկայիս 30 անդամներ, որոնք ամէնքն ալ ուսումնասիրութեան մեծ հակում ունին, եւ ամէնքն ալ գրեթէ հայերէն, լատիներէն, իտալերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն լեզուներուն գիտակ են։ Ս. Ղազարոսի միաբանութիւնը ունի նաեւ տպարան մը, որ ներկայիս կը գտնուի Վենետիկի Ս. Ղազարոս կղզիին վրայ, եւ ուր կը տպագրուին միայն հայերէն գրքեր։ Ս. Ղազարոսի միաբանութիւնը ունի նաեւ մեծ գրադարան մը, որ կը պարունակէ 60 հազար հատորներ, որոնց մէջ կան 35 հազար հատ հայերէն գիրքեր, 30 հազար հատ յունարէն, լատիներէն, իտալերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն գրքեր։ Այս գրադարանին մէջ կը գտնուին նաեւ 3 հազար հատ ձեռագրեր, որոնց մէջ կան շատ մը հին եւ արժէքաւոր ձեռագրեր։ Ս. Ղազարոսի միաբանութիւնը ունի նաեւ հնադարեան դրամներու, մետաղադրամներու եւ հնութիւններու հարուստ հաւաքածոներ։ Ս. Ղազարոսի միաբանութիւնը կը հրատարակէ նաեւ ամսագիր մը, որ կը կոչուի Բազմավէպ, եւ որ կը տպագրուի Վենետիկի Ս. Ղազարոս կղզիին վրայ։ Ս. Ղազարոսի միաբանութեան ներկայ Հայրապետն է Մ. Գ. Ալիշանեան Վեն. Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, որ ծնած է 1820 թուականին, եւ որ 1850 թուականէն ի վեր կը գտնուի Վենետիկ։ Ս. Ղազարոսի միաբանութեան ներկայ Վանահայրն է Վեն. Հ. Ղեւոնդ Տաշեան, որ ծնած է 1837 թուականին, եւ որ 1887 թուականէն ի վեր կը գտնուի Վենետիկ։ Ս. Ղազարոսի միաբանութեան ներկայ Տեսուչն է Վեն. Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, որ ծնած է 1820 թուականին, եւ որ 1850 թուականէն ի վեր կը գտնուի Վենետիկ։ Ս. Ղազարոսի միաբանութեան ներկայ Գրադարանապետն է Վեն. Հ. Ղեւոնդ Տաշեան, որ ծնած է 1837 թուականին, եւ որ 1887 թուականէն ի վեր կը գտնուի Վենետիկ։ Ս. Ղազարոսի միաբանութեան ներկայ Տպարանապետն է Վեն. Հ. Ղեւոնդ Տաշեան, որ ծնած է 1837 թուականին, եւ որ 1887 թուականէն ի վեր կը գտնուի Վենետիկ։

ՓԱՐԻԶ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. ըստ Ծ. Ա. Ա. Ա. 3 08
Ոսկի. Օր. Շուտ է. Ա. Ա. — 07.3
Ձկու. Թ. Ֆրանք. Ֆոմբ. Ա. — 09.6
Ոսկի. Լուծիւրեայ 3 ամս. » 88 30
Ոսկի. Լուծիւրեայ. » 104 —
Ֆրանկի Ինկլիզական » 1 34
Ռուբլի » 1 30
» Թուղթ » 7 20
Ֆրանսիայ. պետ. » 2 40
Օսմ. Նպաստ. Ինկլիզ. » 4 —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ. » 7 16
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ. » 93 42
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ. » 25 250
Ռուբլի Լիտուա » 763 —
Ռուբլի Ինկլիզ. » 7630 —
Օսմ. Դասս. պետ. » 330 —
Օսմ. Ինկլիզ » 314 —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 402 —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 432 —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 103 50
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ Ա. Ա. 110 62
Ինդ. ջրհոսքեայ Ա. Ա. 110 62
Ոսմ. » Ա. » 30 —
» » Ֆ. » 31 37
» » Գ. » 30 12
Ոսմ. Դասս. պետ. » 11 12
Ոսկի. Ինկլիզ » 12 —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 104 37
Ռուբլի. Ինկլիզ » 28 50
Ինդ. Ջրհոսքեայ 5 0/0 » 28 50
Ինդ. Ջրհոսքեայ 4 0/0 » 23 75
Ոսկի » 4 0/0 » 23 75
Ոսկի. փոխառ. 6 0/0 1888 » 93 75
Ոսկի. փոխառ. 3 1/2 0/0 1891 » 99 —
Ֆրանսիայ. 6 0/0 1892 » 95 75
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 25 42
» » Նոր » — —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 4 —

ՓԱՐԻԶ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. ըստ Ծ. Ա. Ա. — —
» » փոխառ. 1888 » — —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 104 —
Ոսկի. Լուծիւրեայ 3 ամս. » 88 30
Ոսկի. Լուծիւրեայ. » 52 50
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 158 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 119 95
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 1 —

ԼՈՆԴՈՆ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ջրհոսքեայ Ա. Ա. 110 62
Ոսկի. » Ա. » 30 —
» » Ֆ. » 31 37
» » Գ. » 30 12
Ոսկի. Ինկլիզ » 20 56
) ցած. » 20 37
փոխառութիւն 3 տոկոս » 76 50
» » » » — —
Ոսկի. Ինկլիզ » — —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » — —

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ինկլիզ » 20 52
) ցած. » 20 62
» » » — —
» » Ֆ. » 21 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 50
Ոսկի. Ինկլիզ » 42 —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 42 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 14
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ Ա. Ա. 102 75

ԲԻՐԺԱՅԻ ՆՈՒՅՆԱԿԱՆ ԴՆՈՒՄՆԵՐ

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 30

Ոսկի. Ինկլիզ » 102 47
Ոսկի. Ինկլիզ 3 0/0 » 102 47

ՓԱՐԻԶ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ինկլիզ » 102 75
Ոսկի. Ինկլիզ » 73 35
Ոսկի. Ինկլիզ » 22 25 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 22 15 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 13 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 7 16
Ոսկի. Ինկլիզ » 2 40
Ոսկի. Ինկլիզ » 4 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 7 20
Ոսկի. Ինկլիզ » 2 40
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 34
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 3 08
Ոսկի. Ինկլիզ » 07.3
Ոսկի. Ինկլիզ » 09.6
Ոսկի. Ինկլիզ » 104 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 88 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 52 50
Ոսկի. Ինկլիզ » 158 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 119 95
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 —

ԼՈՆԴՈՆ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ինկլիզ Ա. Ա. 110 62
Ոսկի. » Ա. » 30 —
» » Ֆ. » 31 37
» » Գ. » 30 12
Ոսկի. Ինկլիզ » 20 56
) ցած. » 20 37
փոխառութիւն 3 տոկոս » 76 50
» » » » — —
Ոսկի. Ինկլիզ » — —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » — —

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ինկլիզ » 20 52
) ցած. » 20 62
» » » — —
» » Ֆ. » 21 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 50
Ոսկի. Ինկլիզ » 42 —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 42 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 14
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ Ա. Ա. 102 75

ԲԻՐԺԱՅԻ ՆՈՒՅՆԱԿԱՆ ԴՆՈՒՄՆԵՐ

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 30

Ոսկի. Ինկլիզ » 102 47
Ոսկի. Ինկլիզ 3 0/0 » 102 47

ՓԱՐԻԶ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ինկլիզ » 102 75
Ոսկի. Ինկլիզ » 73 35
Ոսկի. Ինկլիզ » 22 25 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 22 15 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 13 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 7 16
Ոսկի. Ինկլիզ » 2 40
Ոսկի. Ինկլիզ » 4 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 7 20
Ոսկի. Ինկլիզ » 2 40
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 34
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 3 08
Ոսկի. Ինկլիզ » 07.3
Ոսկի. Ինկլիզ » 09.6
Ոսկի. Ինկլիզ » 104 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 88 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 52 50
Ոսկի. Ինկլիզ » 158 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 119 95
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 —

ԼՈՆԴՈՆ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ինկլիզ Ա. Ա. 110 62
Ոսկի. » Ա. » 30 —
» » Ֆ. » 31 37
» » Գ. » 30 12
Ոսկի. Ինկլիզ » 20 56
) ցած. » 20 37
փոխառութիւն 3 տոկոս » 76 50
» » » » — —
Ոսկի. Ինկլիզ » — —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » — —

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ինկլիզ » 20 52
) ցած. » 20 62
» » » — —
» » Ֆ. » 21 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 50
Ոսկի. Ինկլիզ » 42 —
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ » 42 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 14
Ֆրանսիայ. Ինկլիզ Ա. Ա. 102 75

ԲԻՐԺԱՅԻ ՆՈՒՅՆԱԿԱՆ ԴՆՈՒՄՆԵՐ

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 30

Ոսկի. Ինկլիզ » 102 47
Ոսկի. Ինկլիզ 3 0/0 » 102 47

ՓԱՐԻԶ, 19 ԴԵԿՏ.

Ոսկի. Ինկլիզ » 102 75
Ոսկի. Ինկլիզ » 73 35
Ոսկի. Ինկլիզ » 22 25 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 22 15 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 103 1/2
Ոսկի. Ինկլիզ » 13 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 7 16
Ոսկի. Ինկլիզ » 2 40
Ոսկի. Ինկլիզ » 4 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 7 20
Ոսկի. Ինկլիզ » 2 40
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 34
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 3 08
Ոսկի. Ինկլիզ » 07.3
Ոսկի. Ինկլիզ » 09.6
Ոսկի. Ինկլիզ » 104 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 88 30
Ոսկի. Ինկլիզ » 52 50
Ոսկի. Ինկլիզ » 158 —
Ոսկի. Ինկլիզ » 119 95
Ոսկի. Ինկլիզ » 1 —

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՆԱՑՔԻ ՑՈՒՑԱԿ

ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՄԸ ՏԱԼՈՒ ԱՄԵՆ ՕՐ ԱՌԱՒՕՏԸ ԿԱՄ ԻՐԻՆԿԱՅ ԱՌԱՒՕՏԸ ՈՐ ՄԱՐԴԻԿ ԿԸ ՈՒԶԵՆ ՏԱԼ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՆԱՑՔԻ ՑՈՒՑԱԿ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՊԱՀԱՆԴԱՏՈՒՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ $906,000,000

ՎԱՐՉԱԿԱԶՄԸ

Նախագահ՝ Ջ. Ֆ. ՀԱՐԴԻՆԳ
Փոխնախագահ՝ Ք. Ա. ՍՏՐԱՏԹՈՆ
Գանձապետ՝ Ֆ. Ա. ՎԱՆԴԵՐԼԻՓ
Քարտուղար՝ Ա. Ա. ՎԻՔԵՐՍ

ՏՆՕՐԵՆՆԵՐ

Ա. Ա. Ուայթ, Ա. Ա. Վիքերս, Ֆ. Ա. Վանդերլիփ, Ջ. Ֆ. Հարդինգ, Ջ. Ռ. Ռոջերս, Ա. Ա. Ուիլյամս, Ջ. Ռ. Ռոջերս, կրտս., Ա. Ա. Ուիլյամս, կրտս., Ջ. Ռ. Ռոջերս, Ա. Ա. Ուայթ, կրտս., Ա. Ա. Ուիլյամս, Ա. Ա. Վիքերս, կրտս., Ա. Ա. Ուայթ, Ա. Ա. Ուիլյամս, կրտս., Ա. Ա. Վիքերս, կրտս., Ջ. Ռ. Ռոջերս, կրտս., Ջ. Ֆ. Հարդինգ, կրտս., Ք. Ա. Ստրատթոն, Ֆ. Ա. Վանդերլիփ, կրտս.

ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԵՐ

Նյու Յորք, Չիկագո, Սան Ֆրանսիսկո, Բոստոն, Ֆիլադելֆիա, Փիթսբուրգ, Սենթ Լուիս, Նյու Օռլեան, Քանսաս Սիթի, Մինեապոլիս, Դենվեր, Դալլաս, Սիեթլ, Պորթլենդ (Օրեգոն), Սալթ Լեյք Սիթի, Սան Ֆրանսիսկո, Լոս Անջելես

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Կառավարութեան կողմէ լիազօրուած է գործել իբրեւ Ազգային Բանկ, Ֆետերալ Ռիզերվ Համակարգի անդամ, Ֆետերալ Ռիզերվ Բանկերու